

Symposion
R E E K S

het Schone het Goede het Ware

Rozekruis Pers | Haarlem

drie symposia over de trias van Plato

Midden in het tijdperk van de waan, van de massa-desinformatie en het fakenieuws, komt Stichting Rozenkruis met drie symposia over het Schone, het Goede en het Ware. Zij doet dat, omdat zij gelooft dat in die drie abstracte grootheden de diepste grond en het hoogste doel van menszijn ligt. Tussen de harde aardse werkelijkheid en de verheven eigenschappen van het goddelijke zijn, is daar de menselijke geest, de unieke geestvonk, dat principe, dat maakt dat we 'ik' kunnen zeggen.

Waar komen wij vandaan?

Wij weten het niet.

Waarheen gaat wij?

Het is ons onbekend.

Wie zijn wij, in het Ware?

De drie symposia over de Trias van Plato zijn een zoektocht geweest, vanuit een groot aantal richtingen en invalshoeken, naar antwoorden op deze vragen – die de mens hebben begeleid vanaf de tijd dat hij zich vragen kan stellen.

drie symposia

het schone

het goede

het ware

In de Symposionreeks verschijnen de teksten van symposia
die meerdere keren per jaar gehouden worden door
Stichting Rozenkruis op het conferentiecentrum
Renova te Bilthoven.

Deze bundel, deel 42 uit de Symposionreeks, bevat de teksten
van drie symposia over HET SCHONE, HET GOEDE EN
HET WARE die plaatsvonden in 2017 en 2018.
De Symposionreeks verschijnt onder
redactie van Peter Huijs.

drie symposia

**het schone
het goede
het ware**

Drie symposia
over de Trias van Plato.

In 2017 en 2018 gehouden op het
conferentiecentrum Renova in Bilthoven.

Rozekruis Pers | Haarlem

Stichting Rozenkruis wil een ontmoetingsplaats vormen voor mensen die affiniteit hebben met gnostiek-hermetisch denken – denken dat bezield wordt door onze meest innerlijke essentie en ons diepste weten, dat vaak intuïtief is.

In de voor u liggende bundel brengen we de teksten van **drie symposia – over het Schone, het Goede en het Ware** – een thematiek die niet anders dan geïnspireerd kan zijn door Plato, ook al komen we zijn triade van het schone, het goede en het ware – zeker ook in het christendom – wel op meer plaatsen tegen. Wat weer niet al te vreemd moet worden genoemd, want dit zijn begrippen die voortkomen uit de schatkamers van de universele wijsheid, waaruit zowel de Griekse als de christelijke denkers putten.

inhoud drie symposia
over het schone, het goede, het ware

HET SCHONE	7
inleidend woord	9
‘God is schoon en houdt van schoonheid’ – gestalten van schoonheid in de Perzische poëzie en mystiek Francis Smets	15
de lotgevallen van de schoonheid in theorie en praktijk van de hedendaagse beeldende kunst Francis Smets	15
schoonheid en de gestalte van God in de joodse mystiek Rico Sneller universiteit Leiden, instituut voor wijsbegeerte	15
schoonheid in muziek en andere uitvoerende kunsten Rokus de Groot	15
de verstilte schoonheid van de boeddhistische poëzie Paul van der Velde	15
een korte gedachte over het schone Wendelijn van den Brul	15
HET GOEDE	7
inleidend woord	9
goed denken en spreken over het Goede Jan Warndorff	15
het onvergetelijke goede – column Ankie Hetteema	15

als ik het goede wil doen...	
Peter Teunis	15
hoe kunnen wij als mens	
in harmonie met de natuur leven?	
interview met Marja de Vries	15
bestaat het goede in het (r)echt?	
Esther Maarsen	15
vrijmoedig goed	
Hannie te Grotenhuis	15
HET WARE	7
inleidend woord	9
een symbolische zoektocht	
naar het ware, persoonlijk	
Jacomijn Hendrickx	15
citaten over het ware	15
zit er waarheid in muziek?	
over de ervaring en de onzegbaarheid	
van de waarheid	
Jos Kessels	15
law, truth and spiritual quest	
Jean-Pelé Fomété Tamafo	15
het Huis met de hoofden	
Rachel Ritman	15
wie op de weg is wordt waar	
Peter Huijs	15
het Huis met de hoofden	
Rachel Ritman	15

Het Schone

Het Schone is altijd een belangrijke factor geweest in de menselijke zoektocht naar het hogere. Het Schone is werkzaam op alle treden van de ladder die leidt naar de Eenheid, en klinkt overal in door. Schoonheid is de kracht van het begin, de kracht van de hoop en de verwachting. Alle tradities, alle wijsheidstromingen brengen een hommage aan het kleed dat schoonheid weeft over al het pasgeborene, het pure, dat nog onbesmet is. Tijdens het symposium dat Stichting Rozenkruis op 17 juni 2015 organiseerde op het conferentiecentrum Renova hebben 7 sprekers getracht de vele aspecten en de diepgang van het Schone te duiden vanuit hun specifieke achtergrond.

De toon werd gezet in een centrale keynote-voordracht van Francis Smets, auteur van *De vleugels van de weemoed*, een pleidooi voor schoonheid. Smets heeft als filosoof en denker het Schone tot specifiek thema van zijn onderzoek gemaakt. We volgden de lotgevallen van de schoonheid in theorie en praktijk van de hedendaagse beeldende kunst. Vanaf het begin van de jaren '60 van de vorige eeuw werd schoonheid een verboden begrip voor de theoreticus en een verboden praktijk voor de kunstenaar. De kunst koos voor een heel andere logica dan die van de schoonheid. Wat bezielt een cultuur om de idee van schoonheid te verwerpen? Met welke filosofische argumenten onderbouwt ze deze stellingname? Maar ook: wat verklaart de huidige voorzichtige terugkeer van de schoonheid? Al is die niet zo zichtbaar in de kunstpraktijk, in de theorie is het begrip alvast weer toegestaan. Is het dan misschien toch zo dat we de schoonheid niet kunnen missen? En waarom?

11

Daarna presenteerden de andere sprekers zich: Geert Warnar over de 'sierheit' en pracht bij Ruusbroec, Rico Sneller over de schoonheid in Joodse mystiek, Babette Hellemans over het schone bij Eckhart en Proust, Rokus de Groot over de schoonheid in de muziek, Paul van der Velde over de verstilde schoonheid van boeddhistische poëzie en Asghar Seyed-Gohrab over schoonheid in de lyriek van Hafez

Wendelijn van den Brul van Stichting Rozenkruis sloot de dag af met een korte voordracht.

Woord van aanvang

Inleidend woord van de dagvoorzitter

Plato wenste: ‘Geef me schoonheid in de inwendige ziel; en moge de inwendige en uitwendige mens één zijn.’ Wij nodigen u van harte uit deze woorden van Plato vandaag met u mee te dragen en zo deze dag te beleven.

In onze onvolkomen wereld waar mensen en verschijnselen dikwijls tegenover elkaar staan, bestaat geen durende of volmaakte schoonheid. Toch kennen we allemaal wel die momenten waarin we een schoonheid ervaren die maakt dat we onszelf vergeten, die ons boven onszelf uittilt, waarin we even samenvallen met iets onvoorstelbaar gaafs.

Schoonheid verlicht mensen, en zij is altijd wel ergens te vinden, hoe erbarmelijk de situatie of omstandigheden ook zijn. Voor mij is dat een teken dat God niet laat varen de werken van zijn handen. Maar het is ook een bewijs dat elk mens over een in-eigen vitaliteit beschikt, zeg maar een draaggolf voor het Schone.

Laten we vandaag onderzoeken, voelen, doordenken wat het Schone of schoonheid is waar Plato over spreekt, en met hem vele andere groten, en wat het Schone voor of in onszelf betekent.

Een korte gedachte over het Schone

WENDELIJN VAN DEN BRUL

O ver Schoonheid of Het Schone een korte gedachte nog, een beeld waarin we u graag meenemen naar binnen. Naar daar waar in ons zelf de schoonheid woont. Schoonheid *ervaren* voelt als een aanraking, een beroering, een schittering: vanuit dat wat we ons innerlijk noemen is er een soort van verlichting. Schoonheid *ervaren* is een innerlijke herkenning van Het Schone.

Eigenlijk een plotseling ontmoeten van wat verborgen is in de waarnemer en wat verborgen is in hetgeen hij waarneemt. Verborgen, innerlijk, of wat we de ziel noemen, maar die door haar onzichtbare status makkelijk over het hoofd wordt gezien.

Maar wat een vreugde wanneer we voor een moment mogen waarnemen en de glans van de ziel die waarneming dan verlicht! Dan laat zij ons Het Schone vinden.

Twee weken geleden was ik in Granada en heb daar het Alhambra gezien. Ja het is inderdaad prachtig, het fijne snijwerk rond de bogen, de blauwe tegels, de versierde plafonds die rond omhoog geboetseerd oprijzen. Het doet niet onder voor de zwaluwen in de blauwe lucht boven mijn tuin, tenminste, het heeft een zelfde soort elegantie...

Ik geloof dat schoonheid creëren eigenlijk een soort vieren van het leven is. Een antwoord aan de indrukwekkende schepping om ons heen die tot ons spreekt in een eigen taal.

Een schepping die voortdurend ontstaat en zich kenbaar maakt. Een schepping om waargenomen te worden, om te zien, te horen, te proeven, te ervaren. Zonder de mens zou hij niet begrepen worden, niet gekend, de mens moet het leven vieren. Want laten we het zo eens noemen.

Wanneer wij in ons leven onze ziel gaan leren kennen dan ontvangen wij haar gaven, en één daarvan is de schoonheid. De ziel is onze weldoener; ze schenkt *zichzelf* voortdurend. De ziel van Plato, die geloofde in een onsterfelijke ziel die ons leven verlicht als een innerlijke zon, en ons doorstroomt als een levensbron.

Denken we nog even aan de panelen in de hal, misschien zien we

het daar weergegeven: in het midden de mens, een vorm van de mens, maar ook de idee van een mens. Aan één kant van de mens, water opspuitend uit de grond, leven. Aan de andere kant een stralende zon, opkomend boven de natuur, licht, of idee, of geest. Beide ervaren we door de ziel die beide is.

Een onsterfelijke idee, een sterfelijke openbaring.

Leven en Licht

Via onze zintuigen ervaren we het leven, door de innerlijke zon krijgt het leven betekenis. Levende zielen, mensenzielen, de woorden lijken zo vanzelfsprekend, maar zonder het bezielende zou schoonheid wel eens kunnen verbleken, zijn mysterieuze glans verliezen...ja zelfs niet bestaan.

Volgens de hindoeïstische Oepanisjads is de ziel diep in onze psyche verborgen en wordt niet aangeraakt door verdriet of vreugde. Het is het centrum van ons wezen en de plek die ons verbindt met het oneindige, dus met onsterfelijk zijn. Het is onzichtbaar maar ziende, onhoorbaar maar horende, ondenkbaar maar denkende, ongekend maar kennende.

Toch treedt de ziel met ons in contact: zij openbaart zich en schrijft als het ware haar weldaden, haar wezen, in ons bewustzijn.

Wat is dan haar wezen? Nogmaals denkend aan de panelen, aan de menselijke figuur in het midden, de griekse volmaakte godmens: zij is die godmens, de idee van de mens. Zij is als een mens van geestelijke substantie, de lichtmens. De idee van alles wat een mens kan zijn. Van zijn oer beeld, het beeld waarin hij zich kan verheffen, de idee van zijn bedoeling.

74

In de definities van Hermes Trismegistus wordt dit mooi verwoord. Het zijn korte tekst- fragmenten, als een soort beknopte samenvatting van wijsgerige of filosofische uiteenzettingen die zijn neergeschreven in de eerste eeuw na Christus. In de Hermetische teksten wordt vaak de dialoog gebruikt, een dialoog waar de grenzen in worden verkend tussen het lichamelijke en onlichamelijke leven, de wereld van de mens en de wereld van de ziel.

Een gesprek tussen tijd en eeuwigheid,

of een denken in meer dimensies

‘Wat is dan de mens? Wat anders dan lichaam en ziel?’

‘Zeker, maar wie geen ziel is, is geest noch lichaam. Want er is een

verschil tussen wat het lichaam van de mens wordt en wat daar voor de mens nog bijkomt. Wat zou dan waarlijk een mens genoemd moeten worden, en wat is de mens? De onsterfelijke ideële vorm van ieder mens!’

‘Het gezichtsvermogen van de mens is het oog, maar dat van de ziel is de geest. Evenals een lichaam dat geen ogen heeft niets ziet, zo is een ziel die geen geest heeft blind.’

‘Het lichaam groeit en wordt volwassen dankzij de natuur. En de ziel wordt gevuld met geest. Ieder mens heeft een lichaam en een ziel, maar niet iedere ziel heeft geest. Wie het lichaam begrijpt, begrijpt ook de ziel. Wie de ziel begrijpt, begrijpt ook de geest, omdat het bewonderenswaardige een natuurlijk object van beschouwing is: elk van beide wordt door middel van de ander gezien.’

‘De natuur is de spiegel van de ware werkelijkheid. De laatste is tegelijk het lichaam van de onlichamelijke dingen en het licht van het onzichtbare.’

‘Je hebt het vermogen vrij te worden, aangezien je alles geschonken is. Niemand is afgunstig op je. Alles is voor jou ontstaan, zodat je door één ding of door het geheel de Maker kunt begrijpen. Want je hebt ook het vermogen niet te willen begrijpen.’

‘De uiterlijke dingen worden begrepen door de uiterlijke organen: het oog ziet de uiterlijke dingen, de geest echter de innerlijke.’

‘Evenals een lichaam zonder ziel een lijk is, zo is ook de ziel zonder geest nutteloos. Zonder het lichaam is de ziel verstoken van geest. In het lichaam verbindt de geest zich met haar en de ziel zal zich herinneren wat voor haar onvergetelijk is.’

‘De onsterfelijke doet wat hij altijd al doet, maar de sterfelijke kan doen wat hij nog nooit gedaan heeft: de onsterfelijkheid leren kennen en er in binnengaan.’

‘Wanneer de ziel in ons zich gaat herinneren dan leren we schoonheid zien als een toestand die is. Dat schoonheid als de adem van een Goddelijke Schepper het leven doortrilts. Dat één van de namen die wij deze Schepper toekennen Het Schone is. Dat onze ziel verbonden is met die Schepper. Dat zij wanneer zij zich herinnert, spreekt in het geestelijk hart.’

Het Alhambra

In gedachten zie ik het weer voor me. Ik herinner me een schitterend paleis. De bewerkte bogen en de zuilen, prachtige zalen en

gangen, versierde plafonds, fonteinen en bloemen. Je kunt je voorstellen dat het bewoond is geweest. Dat er iemand een boekje zit te lezen en naar de zwaluwen kijkt. Het leven in een paleis, het doet me denken aan Ouspensky die zegt dat er in de kern van de mens de mogelijkheid ligt tot bewustzijnsniveaus waar je je geen voorstelling van kunt maken. Vanwege het hypnotische karakter van de wereldse invloeden blijft deze kern meestal inactief, of slapend.

Als het potentieel niet tot leven wordt gewekt zal hij zijn leven lang op een bewustzijnsniveau functioneren dat veel lager ligt dan het zou kunnen en moeten zijn. Het resultaat hiervan is dat we de wereld ervaren als door een smalle kier in onze waarneming. We leven in de kelder van een paleis met duizend kamers.

Maar zijn we wel degenen die we denken te zijn?

Wat vertelt onze herinnering ons eigenlijk? Wat is er in essentie opgeslagen van ons leven wat een glans van eeuwigheid heeft verkregen?

Laten we niet vergeten ook de hoogte in te gaan, de herinneringen op te speuren van wat boven ons bewustzijn uitgaat.

De hogere regionen van hart en geest van waaruit de herinnering aan Het Schone ons geschonken wordt.

Het Goede

De sprekers op het tweede symposium van Stichting Rozenkruis over het Schone, het Goede en het Ware bepleitten en onderzochten – ook in onderlinge interactie – de actualiteit hiervan. In het symposium van juni 2017 stond het Schone centraal. Nu in november richten we onze lens op het Goede en in het voorjaar van 2018 sluiten we de reeks af met het Ware.

De zetel van onze drang naar het hogere is de ziel, het onsterfelijke deel van de mens. Het lichaam is volgens Plato een kerker, waaruit de ziel bij de dood ontsnapt. Kunnen we, of wellicht, moeten we, tijdens ons leven al een voorschot nemen op deze beoogde onsterfelijkheid? In Plato's *De Staat* staan, anders dan in de door ons gehanteerde volgorde, het Schone, het Ware en het Goede in een hiërarchie, met als hoogste het Goede. Het is zowel de bestaansgrond voor de andere Ideeën, als ook de reden dat onze ziel deze kan kennen; ze worden als het ware belicht door de Idee van het Goede.

Welke betekenis kunnen wij aan het Goede geven? Wat heeft het ons te zeggen? Wat kunnen we ermee in ons dagelijks kijken, ervaren en handelen? Hoe kan het ons leven verrijken en verdiepen? En wat is onze eigen rol daarin? Tijdens het symposium dat Stichting Rozenkruis op 11 november organiseert op het conferentiecentrum Renova zullen een aantal sprekers aspecten van het Ware duiden vanuit hun specifieke achtergrond. De toon wordt in de ochtendsessie gezet door de centrale keynotes van Peter Teunis en Jan Warndorff. Warndorff debuteerde onlangs met het boek *Geen Idee*, 'een verrassend en fris boek over wat 'leven' eigenlijk is.' (Marjolein de Vos – NRC Handelsblad). In de middagsessie startten we met een voordracht van Marja de Vries. Haar zoektocht naar de vraag 'Hoe kunnen wij als mensen in harmonie met de natuur leven?' leidde naar antwoorden die zich enerzijds richten op persoonlijke groei en spirituele ontwikkeling en anderzijds inspiratie putten uit verschillende inheemse culturen. Recent zet Marja de Vries zich in voor transformatie van leren en onderwijs. Onderwijs en leren dat beter past bij de hedendaagse kinderen en beter aansluit bij de behoeften van deze tijd.

Tussen ochtend- en middagsessie waren er columns van Ankie Hettema over het boek van Mohamed El Bachiri, een Marokkaanse Belg en moslim: 'Ik ben een jihadist van de liefde. Vraag me niet om te haten, nog liever zou ik sterven!' en van Esther Maarsen, advocaat, over het goede in het (straf)recht. En er was een dialoogtafel waarin Hannie te Grotenhuis, Peter Teunis, Marja de Vries en Jan Warndorff hun spirituele uitgangspunten verkenden en richtingen naar het goede leven trachtten te wijzen.

De dag werd afgerond in de grote zaal met een korte slotvoordracht van de Stichting Rozenkruis door Hannie te Grotenhuis.

Vrijmoedig goed

HANNIE TE GROTENHUIS

De filosoof Plato zag twee werelden voor zich. Hij zag de abstracte wereld van de ideeën, de wereld van de geest, en hij zag de concrete wereld, de wereld van het zintuigelijk waarneembare. In de abstracte wereld staat het Goede bovenaan, al het andere komt er uit voort. Het Goede is daar absoluut, volmaakt, eeuwig en onveranderlijk.

In de concrete wereld is het goede ook aanwezig, maar daar is het altijd onderhevig aan verandering en daarom per definitie ten dele en tijdelijk.

In de hermetische filosofie zoals we die bijvoorbeeld in de geschriften van Hermes Tresmisgistos aantreffen, is Plato's gedachtewereld volop aanwezig. Daar lezen we:

“Het Goede bevindt zich in niets of niemand anders dan in God alleen. Sterker nog, het Goede is altijd God zelf.

Als dat zo is, moet het ook het principe zijn van iedere beweging en van ieder ontstaan.

Maar tegelijk moet dat principe zelf een statische energie zijn. Het moet zonder behoefte en overdaad zijn, maar geheel vol; het moet voorop gaan en voor alles zorgen, en van alles het begin zijn.

En als ik het principe dat voor alles zorgt goed noem, dan bedoel ik dat het geheel en al en altijd goed is.

Dat laatste geldt evenwel van God alleen en van niets of niemand anders. Want hem ontbreekt niets, zodat hij ook niet door de begeerte het te bezitten slecht zou kunnen worden.”

Zowel Plato als Hermes stellen dus dat het absoluut Goede alleen in de geestelijke wereld bestaat en bovendien de bron is waaruit alles voorkomt. In de verschillende inleidingen vandaag en met name in die van Peter Teunis vanochtend, hebben we met deze gedachten al uitvoerig kennis gemaakt.

In deze slottoespraak stel ik daarom de vraag centraal: Als die kloof tussen ons en het absoluut goede zo onoverbrugbaar is, waarom zouden wij ons dan druk maken om het Goede? Heeft dat wel zin? Ik denk dat we niet anders kunnen, dan ons er druk om maken. Het is ons lot. Ja, we kunnen natuurlijk proberen onszelf buiten dit verhaal te plaatsen, alsof het ons niet aangaat. Maar dat houden we

uiteindelijk niet vol, omdat er een onverbreekelijke lijn is tussen ons en de wereld van de ideeën, of de wereld van de geest.

‘We zijn allemaal sterrenstof’, zo zegt Plato’s leermeester Socrates. Alles wat geschapen is en leeft, komt uit de Ene Bron voort. Daarom kun je die lijn tussen onze horizontale wereld en de verticale wereld van de Geest niet weggummen. Eerder ligt hij als een onuitwisbare herinnering opgeslagen in het meest wezenlijke deel van de mens.

Die herinnering is bij de meeste mensen onbewust, maar werkt niettemin als een oerverlangen door in al ons zoeken, nadenken en creëren. Hoe sterk dat is, bewijst het leven van alledag. In mijn werk bijvoorbeeld ontmoet ik vele weldenkende mensen die zichzelf niettemin volkomen voorbij lopen in hun ijver om van betekenis te zijn en iets goeds te doen voor anderen. Ze gaan zover dat ze er zelfs hun eigen gezondheid voor op het spel zetten. Hun geploeter verdrukt uiteindelijk alles wat van waarde is: hun plezier, hun verwondering, hun verbeeldingskracht en op den duur zelfs hun bevlogenheid. Waarom doen zij dit?

Uit onderzoek blijkt dat ons gevoel van geluk sterk samenhangt met de betekenis die we hebben voor anderen. Of je gelukkig bent, of je je in het leven geslaagd voelt, zo laten onderzoekers zien, heeft veel te maken met of je anderen iets goeds kunt geven van jezelf. Aandacht, zorg, een opwekkend woord, hulp, liefde. Dat is op zich prachtig en ook weer logisch, dat deze behoefte om iets goeds voor een ander te betekenen zo fundamenteel in ons verankerd is. Konden we maar zo leven: eenvoudig vanuit die behoefte, en niets anders wensend. Maar daar zit ‘m nu net de kneep.

De praktijk is dat we behalve deze behoefte, nog vele andere behoeften hebben. Behoeftte aan zelfontplooiing, erkenning, zekerheid, autonomie, contact, voorspoed, afwisseling en ontspanning. We zitten wat dit betreft boordevol tegenstrijdigheden, die we vaak ook nog eens met man en macht proberen te verzoenen. Want ja, ook dat komt er nog bij: we menen dat we in alles een betere versie van onszelf moeten worden.

Ook hieruit kun je afleiden dat de herinnering aan een volmaakte wereld ons voortdrijft; als een pijl van heimwee proberen we de andere oever te bereiken. Maar een onzichtbare innerlijke maatstaf bepaalt ons er keer op keer weer bij dat het nog niet voldoende is. En hup, daar gaan we weer. We lijken Sisyphus wel.

Op dit punt van de toespraak aangekomen, kunnen we denk ik de

volgende conclusie trekken: wij mensen zijn bij voortduring bezig de kloof te bestrijden tussen het absoluut Goede van Plato en Hermes en het relatief goede waartoe we als mens in staat zijn. Om er vervolgens keer op keer mee geconfronteerd te worden dat we daarvoor blijkbaar toch niet uit het juiste hout gesneden zijn.

Onlangs kwam ik een gedicht tegen van de Poolse dichteres Wislawa Szymborska, dat woorden geeft aan wat we missen. Zij schrijft:

“Een ziel heb je nu en dan.

*Niemand heeft haar ononderbroken
en voor altijd.*

*Zelden staat ze ons bij
tijdens slopende bezigheden als meubels verplaatsen
en koffers tillen
of een weg afleggen op knellende schoenen.*

*Ze is kieskeurig:
ze ziet ons liever niet in de massa,
walgt van onze strijd om maar te winnen
en van ons wapengekletter.*

*Vreugde en verdriet
zijn voor haar geen twee verschillende gevoelens.
Alleen als die twee zijn verbonden
is ze bij ons.*

*We kunnen op haar rekenen
wanneer we nergens zeker van zijn,
maar alles willen weten.”*

Szymborska toont ons hier een buitengewone en ongrijpbare goedmoedstoestand die zij de ziel noemt. Die alleen maar verschijnt als het gewone gedoe even z'n mond houdt. Die pas bij ons is wanneer vreugde en verdriet verbonden zijn. We kunnen op haar rekenen wanneer we nergens zeker van zijn, maar alles willen weten.

Zowel bij Plato als bij Hermes is de ziel de verbinder tussen het concrete en tijdelijke en het abstracte en eeuwige. Niet iedere ziel echter kan ons met de geestelijke wereld verbinden, zo laat Hermes zijn leerling Tat weten. Alleen die ziel die zich van haar geestelijke oor-

sprong bewust geworden is, die in zichzelf het geestelijke herkent. Ook Plato ziet het zo. In ons ligt een herinnering aan het Goede verborgen, dus als we ons daarnaar wenden dan kunnen we ons een voorstelling van het Goede maken. Plato laat Socrates dan ook zeggen dat we onze ziel moeten leren kennen en dat we daarvoor in de meest schitterende spiegel moeten kijken die er is: namelijk God.

Heeft u die ziel van Plato en Hermes al eens ontmoet? Heeft u al eens haar wereld van licht, vrijheid en dynamische stilte ervaren? Als uw antwoord 'ja' is, voelt u zich dan een gezegend mens? Dankbaar voor de ervaring? En vol aspiratie om deze nieuw ontdekte metgezel beter te leren kennen?

Of voelt u eerder droefheid vanwege uw onvermogen om te behouden wat zo dierbaar is? Want zoals Szymborska dicht: niemand heeft de ziel ononderbroken en voor altijd. Ze laat zich niet vangen of oproepen. Ze komt op haar moment. Het juiste moment.

In de levenskunst of de kunst van het goede leven, zoals filosofen zeggen, is het 'juiste moment' een sleutelbegrip. Levenskunst is timing, het juiste moment grijpen om iets te doen wat zijn sporen in ons nalaat, wat er werkelijk toe doet. U kent misschien wel dat gevoel, als u het juiste moment voorbij hebt laten gaan. Een laatste bezoek aan een zieke buurvrouw. Een handreiking aan een vriend in nood. Deelname aan een bijzondere bijeenkomst. Het ontbrak u aan de tegenwoordigheid van geest om het juiste moment te grijpen, en te doen wat eigenlijk gedaan had moeten worden. En wat dan resteert is weemoed om de gemiste kans.

Zo kan het ook gaan met die cruciale ervaringen waarin wij ploeteraars plotseling en onverwacht een glimp opvangen van een leven zonder strijd, maar met een diepte die ons ontzag inboezemt, ja misschien zelfs afschrikt, zo diep is het.

Want wat gebeurt hier nu eigenlijk?

We doen ons uiterste best zo goed mogelijk te leven. Maar plotseling en onverwacht, is er een impressie van een heel ander leven. Het horizontale ontmoet het verticale, het concrete ziet voor een moment in het abstracte. *Hier en nu* wordt ons de zeldzame kans geboden om ons leven een nieuwe wending te geven. En dan, wat doen we dan? Grijpen we het moment en besluiten we ons te wijden aan de ziel?

Plato schreef ooit: het leven is liefde in opgang. Kunnen je dit met

Plato meevoelen? Dat liefde of de ziel de ladder is om te beklimmen die ons de wereld van de geest binnen leidt? Als leven liefde in opgang is, dan verwijst dit naar een proces. Een proces van groei en wording, waarin wij partij zijn. Een proces van bewustzijnsontwikkeling zonder dat er zicht is op een bepaald einde. Een proces dat in zichzelf weliswaar de beloning is, maar dat tegelijkertijd geen stilstand verdraagt.

Er wordt daarbij iets van ons verwacht. Wat dat precies is, is voor ieder mens verschillend. Want allemaal staan we op onze eigen trede van innerlijke ontwikkeling. Maar we kunnen wel zeggen dat het ons hoe dan ook uitnodigt dagelijks het beste van onszelf in te brengen: ons plezier, onze verwondering, onze verbeeldingskracht en onze bevlogenheid.

Ik wens u van harte de vrijmoedigheid toe om zo te leven.

Het ware

Tijdens het symposium dat Stichting Rozenkruis op 14 april 2018 organiseert op het conferentiecentrum Renova zullen een aantal sprekers aspecten van het Ware duiden vanuit hun specifieke achtergrond. De toon wordt in de ochtendsessie gezet door de centrale keynote-voordrachten van Jos Kessels en Jacomijn Hendriks. Jos Kessels is filosoof, hij publiceerde veel over het gedachtegoed van Socrates en Plato en de hedendaagse praktische toepassing daarvan. Zijn voordracht: 'Het welgetemperde gemoed' gaat aan de hand van muzikale voorbeelden uit Bachs Wohltemperierte Klavier in op de verbinding tussen muziek en filosofie, en tussen de transcendente aard van het goede, het ware en het schone en de onzegbare ervaring ervan in muziek.

Aansluitend spreekt Jacomijn Hendriks. Haar voordracht heeft als titel: Een symbolische zoektocht naar het ware, persoonlijk. Volgens haar kun je de waarheid niet kennen, maar toch leef je in een bepaalde waarheid. 'Als ik in de auto stap, vertrouw ik erop dat die rijdt, dat is een waarheid.' We moeten erop vertrouwen dat het zo is. Als er zulk een vertrouwen is, is er een besef van iets groters. Groter dan de mens! Is het niet daarom, dat de mens gaat zoeken? Ergens op een moment in de dag horen we een column van Jean-Pelé Form  te, die verbonden is aan de Zetel voor Internationaal Recht in het Vredespaleis in Den Haag.

Het middagedeelte start met Rachel Ritman die ons inlicht over Het Ware in het Graalmysterie, dat op tal van wijzen in de gnostiek-hermetische wereldliteratuur wordt weerspiegeld. **We werpen een virtuele blik op een prachtige weergave van de Graal, door Russische kunstenaars gemaakt en tentoongesteld in het Huis met de Hoofden in Amsterdam, in de Ambassade van de Vrije Geest.** De dag wordt afgerond met een slotvoordracht van Stichting Rozenkruis door Peter Huijs. Hij onderzoekt de paradox tussen de waarheid die in een voortdurend veranderende wereld in feite een fictie is, en die tegelijk een realiteit kan zijn in het fundament van de menselijke ziel.

Wie op de Weg is wordt Waar

PETER HUIJS

Midden in het tijdperk van de waan, van de massa-desinformatie, van het fakenieuws, het open-ogenbedrog van de banken en de pensioenfondsen kwam Stichting Rozenkruis met een Symposium over het Ware. Midden tussen de dagen waarin het nieuws ons de puinhopen toont van een kapotgeschoten Midden-Oosten, een angstaanjagend hopeloze oorlog in Jemen, om van de gruwelen in Afrika nog maar te zwijgen – hielden wij een dag over het Schone, en om iets werkelijk goeds te noemen zou ik lang moeten nadenken, maar we hielden ook een symposium over het Goede.

Waarom deden we dat? Wat zijn de drijfveren geweest van de Stichting? Of deed zij dat soms uit wanhoop – in een ultieme poging om de kleine drie maal driehonderd mensen een hart onder de riem te steken, dat er ergens, al is het in het onzichtbare, nog iets schoons en goeds en waars over is, iets dat wordt bewaard voor een selecte groep, voor mensen die het gezicht afwenden en aan iets nieuws toe zijn?

In de Stichting hebben wij veel gestudeerd in de wijsheidsboeken, omdat zij het hart verkwikken en het hoofd stof tot nadenken gaven, en de ziel, al is het voor een moment, verheffen. En zoals Jakob Boehme het uitdrukte, hebben wij net als hij ‘de geschriften van veel hoge meesters gelezen, in de hoop de grond en de juiste diepte van de dingen daarin te zullen ontdekken, maar hebben niets gevonden dan een half dode geest –, die zich angstvallig beijvert gezond te worden’, maar niet ‘tot volkomen kracht kon komen’. Totdat we op een klein boekje stuitten, in 1947 geschreven, waarin iets waars stond. En zo stond het in *Is dit een mens*: ‘Het is echt waar, het is zover [...]. Morgen gaan we naar huis. We staken vuren aan in het bos, en niemand sliep; we brachten de nacht door met zingen en dansen, vertelden elkaar onze avonturen en dachten aan onze verloren kameraden, omdat het de mens niet gegeven is onvermengde vreugden te smaken.’ Dat boek is van de beroemde Italiaanse literator Primo Levi, een verzetsstrijder uit Turijn die in 1943 werd op-

gepakt en in Auschwitz terechtkwam. Het boek is zo'n beetje Primo Levi's sleutelroman, maar kreeg pas in de zestiger jaren betekenis en bekendheid. Het is een eerste reflectie van de auteur op zijn belevenissen in het concentratiekamp, een mijlpaal in de literatuur en richtinggevend voor alles wat daarna over deze onderwerpen is geschreven. En in dit werkje vonden we een sleutel voor het antwoord, waaróm het de mens niet gegeven is het Ware te kennen, of het volmaakt Goede, of het onbesmet schitterend Schone. Het is passend om 'is dit een mens' hier te noemen, omdat het precies aangeeft en uitlegt wat de mens is, of beter gezegd, wat ervan overblijft, als hij systematisch beroofd wordt van deze drie waarden, schoonheid, goedheid en waarheid, die in feite uitmaken wat een mens is. Want zijn het niet juist het goede en het schone, die aan de mens waarde en betekenis geven? Wat is een mens nog? vraagt Levi zich af, terwijl hij ons verplaatst naar een concentratiekamp. Ik citeer: 'Wie doodt, is een mens, wie onrecht doet of lijdt, is een mens; geen mens is hij die elk gevoel van grenzen verloren heeft en zijn bed deelt met een lijk. Wie heeft afgewacht tot zijn bedgenoot klaar was met sterven om hem een stuk brood af te nemen, is, ook al heeft hij daar geen schuld aan, verder verwijderd van het model van een denkende mens dan de meest primitieve Pygmee of gruwelijke sadist.' Een schokkend citaat, zeker aan het einde van deze dag. Onthutsend vooral omdat het laat zien wat de mens is, wanneer hij gestript is van het schone en het goede, en van alles waaraan we als mens iets van waarde toekennen. Maar er blijft wel iets absoluut waars over: de mens als iets levends, dat eten wil. Tot op het laatst, ja, bijna tot voorbij het laatst. We vinden hierin een bewijsgrond voor het feit dat je niet van het concept 'mens' kunt spreken, zonder dat deze bekleed is met eigenschappen die hij ontleent aan, of ter beschikking krijgt van onstoffelijke abstracties. Er zijn meer abstracties dan het schone, het goede, het ware. Caritas is er een, als altruïstische Liefde. Vrijheid en Mededogen zijn twee andere, wellicht zijn er nog meer, denk aan Spraak, en de spiegel van de goddelijke Rede. Misschien is innerlijke Rust, als harmonisch evenwicht er ook een. Zoals ons hart, onze lever, onze nieren essentiële organen zijn in een lichamelijke levende mens, kunnen we de genoemde abstracte waarden op een heel ander niveau organen noemen in het geheel van wat de mens uitmaakt. Net zoals een mens waarin de nieren niet meer werken, zichzelf vergiftigt, verkommert de mens, die de hogere es-

senties niet ontwikkelt. Innerlijke atrofie is het gevolg. En terwijl wij als mensen dat lijf met organen bewonen, en het als eigenaar naar eigen goeddunken inzetten en gebruiken, is er in ons toch geen enkel orgaan dat we van of door onszelf hebben verworven. En omdat geen van die menselijke eigenschappen die we zojuist noemden van hemzelf komt, is er dan ook nooit aanleiding voor enig mens, als geïsoleerde entiteit, om zich op de borst te kloppen, voor wat dan ook. Alles wordt geleend, als het ware, om te gebruiken en te benutten. Alles krijgt pas zin en nut en betekenis tegen de achtergrond van andere mensen. Wat een mens heeft aan schoonheid, goedheid, waarheid, of aan Caritas of aan Spraak, wat we daarvan in ons hebben, dat 'lenen' we van die grootse abstracties, die als eeuwige Platoonse ideeën ergens volmaakt waar, schoon en goed staan te zijn. Wellicht ergens in de kosmos – die ze met een glimlach bewaart, en ons voorhield, toen we daar aanklopten: 'Wordt eerst maar eens zelf waar, en echt goed; en over schoonheid zullen we het beter maar helemaal niet hebben.'

Waarom zou dat toch zijn? Waarom is het de mens niet gegeven het Ware te kennen?

Misschien zijn er meerdere redenen voor. Het Ware kan niet anders dan altijd het geheel zijn, in harmonie met al het zijnde. Het Schone kan niet anders zijn dan het geheel, bekleed met licht, liefde en leven. Het Goede kan niet anders dan dat waarin geen bederf, geen halfdode geest of rotting is. Geen van die dingen is op ons als mens van toepassing. Geen mens kan het geheel zijn. Geen mens kan leven uit zichzelf. Geen mens is onvergankelijk. Dat is ook de essentie van die gedachte van Georg Wilhelm Friedrich Hegel: 'Het Ware is het geheel – volmaakt, en immer onderweg. Het is de essentie die zichzelf voltooit. Van het Absolute (het Ware, het Geheel) kunnen we zeggen dat het, net als de mens, pas aan het einde is wat het werkelijk is. Toch blijft het Ware altijd aan zichzelf gelijk: absoluut, waar, geheel. En juist hierin ligt de aard van haar natuur: zonder ophouden het echte, het zichzelf worden. Het Ware is een Weg. Woorden als 'het goddelijke', 'het absolute', 'het eeuwige', 'het Ware' drukken niet uit wat erin is vervat. Maar wie op de Weg is wordt waar – en begrijpt.'

Nu kunt u misschien tegenwerpen dat het wel mooi en aardig is wat de Stichting ons voorhoudt, zo'n wereldbeeld waarin de mens praktisch niets is en Plato's ideale wereld alles – maar dat is toch niet

zoals ik het ervaar. Ik ben op een weg, die ik zover de omstandigheden dat toelieten, zelf heb uitgestippeld. En wij zeggen direct: zeker, en dat is een dankzegging waard. Dankzij mensen die zo denken en handelen is er beschaving, en hoe belangrijk is die niet, zoals we gezien hebben. Want hoe beperkt onze beschaving misschien ook is, toch werken daarin die abstracte waarden, en zijn tot een zeker resultaat gekomen. Daardoor is het mogelijk dat alle mensen, of in ieder geval veel mensen, schoonheid, en het goede kunnen herkennen, kunnen ervaren, als iets dat bij hen hoort. Kijken we nog eens naar de mens, nu vanuit een andere hoek. Enerzijds een verschijning in de harde materiële wereld, met om hem heen een natuur die hem volstrekt vijandig is, die hem volstrekt afwijst, zoals Albert Camus dat zegt. En op een ander niveau, waar hij nauwelijks bij kan, in het abstracte – ideeën als mededogen, liefde, schoonheid, goedheid, waarheid, die hij helemaal niet kan leven, niet waar kan maken. In feite zijn het extreem hoge energieën, aan het bovenaardse, of aan de godheid verwant, zoals Sokrates ons voorhoudt, die op die lange weg naar het Ware geen andere bedoeling kunnen hebben dan van de wereld een sieraad te maken, een 'kosmos' als schoon geheel of juweel.

Ziet u met ons in dat we daarmee in een enorm brandgevaarlijke situatie geraken? Extreem brandbaar materiaal, die hoge energieën; wie verstandig is, wil hier zijn vingers niet aan branden. Ze zijn zo abstract, deze potenties, ook in de mens, dat niemand ermee kan werken, niemand ze kan gebruiken voor 'iets'. Je kunt niet zeggen: ik heb met goedheid het Ware gebouwd, of met liefde de Schoonheid. En in, of tussen die twee uitersten, enerzijds de hardste hardheid van die rotsbodem die we aarde noemen, en anderzijds dat meest schitterend denkbare geheel van prachtige abstracties, daarin is nu uw menselijke geest geschoten, uw unieke geestvonk, dat principe, dat maakt dat we 'ik' kunnen zeggen.

Waar komt u vandaan? U weet het niet. Waarheen gaat u? Het is onbekend. Wie bent u, in het Ware?

Maar als een vonk van geest zijn wij in die brandgevaarlijke atmosfeer geschoten, en je vraagt je af of de goden wel goed bij hun hoofd waren om zoiets te doen. Dat moet op een catastrofe uitlopen, en wie zijn ogen niet in zijn zak heeft, ziet dat we daarheen hard op weg zijn. Het brandbaar materiaal van het hoogste is hard op weg in zijn tegendeel te verkeren, met als resultaat bergen van verschroeide

aarde. Maar het is nooit anders geweest Want tussen die beide werkelijkheden, de onherbergzame aarde en de Platoonse verhevenheid van het Schone, het Goede en het Ware, is die vonk van geest een geconcentreerd, wat zeg ik, een samengeperst principe van wil en kracht en licht, dat als intrinsiek doel in zich heeft zich die abstracties eigen te maken. Want ook hij, de mens, is kosmos, kleine wereld, geheel geschapen naar de grote wereld.

De Wereldziel bewaart het Schone het Goede en het Ware, en ze zijn de puurste atmosfeer waarin de Geest zich uitdrukt. De Ene, Eeuwige ongeboren Geest baadt erin als het creatieve vuur dat leven is, bewaart al de vormen, al de energieën, bewaakt ook de levensvlammen. En wat aan geest in u is, snakt ernaar dezelfde energieën ter hand te nemen, om aan de aarde dat deel van haar schoonheid dat zij verloren is terug te geven, iets waarvoor u, wellicht, hopelijk, verantwoording neemt.

De aarde: dat bent u. U is de mens, nog onbewust, maar zwanger van dezelfde abstracties als de kosmos. U is toch Geest, dat is creatieve energie, dapper, overmoedig soms, sprankelend en ontvondend – ook uw geest. Hoever bent u al niet gekomen! En het is nooit anders geweest, maar toch was en is er altijd hoop. Er was altijd geloof, als kracht, en er was altijd dat ene Mysterie dat de Liefde is. Zie uzelf staan, tegen de achtergrond van het beeld mens, die kosmische gestalte, schoner dan een bruid in de morgen, zoals de gewijde geschriften zeggen. 'Ik ben een Roos van Saron,' juicht het Hooglied, 'een Lelie der dalen. Sta op, mijn vriend, mijn vriendin, mijn schone, en kom! Want zie, de winter is voorbij, de regens zijn over, hij is voorbij gegaan.' En zo blijkt, dat niet het verstand ons de wereld ontsluit, en niet het gevoel, en niet het lichaam.

De diepste en mooiste ervaring die een mens kan ondergaan, zegt de oude wijsheid, is het Mysterie; het Onzegbare. En de fundamentele emotie die eruit voortspruit creëert ware kunst en ware wetenschap. Ware kunst laat u zien, hoe de abstracties door de mens worden omgezet in beelden, vormen, constructies, om anderen te inspireren op weg te gaan naar het Schone, het Goede en het Ware. Ware wetenschap laat u zien, hoe het begrip van het universum wordt omgezet in ware antropologie: de wetenschap van de mens, die doordringt tot de gezuiverde Rede, waarin de abstracties tot hem spreken. Het Ware kan ons niets anders tonen dan de Mens, kosmisch beeld, begrepen naar zijn hoogste uitdrukking.

Wilt u Het Ware kennen – als u het al durft te naderen – dan kan dat alleen als u haar kleed aantrekt. Ziet u haar kleed als neerdalen, op dat machtige paneel in de hal? Ralph Waldo Emerson zei eens: ‘Als u waarachtig leeft, zult u het Ware zien’ En ook Mirdad zegt: ‘Als vele wegen samenkomen, aarzel dan niet welke u moet volgen. Voor een Waarheid-zoekend hart leiden alle wegen naar het Ware.’ Want hoe het werkelijk zit, legt Plato nog een keer uit. De weg van en naar het Ware is de weg van de zielen, die zich zo min mogelijk laten storen door hun lichaam bij hun ‘denken’, en wier ideaal het is met de ziel zelf de dingen zelf te aanschouwen. Het is de Wereldziel die het Ware, de essentie voltooit. Het is de Mens van de Grootheid, die de Schepping voltooit. Het is het Mysterie, dat het Ware ontsluit. Woorden als ‘het goddelijke’, ‘het absolute’, ‘het eeuwige’, ‘het Ware’ drukken niet uit wat erin is vervat. Maar wie op de Weg is, wordt Waar. Zo boven zo beneden.

Vrienden, tot slot, Sinds 17 juni vorig jaar, de dag van ons eerste Symposium over de Trias van Plato, zoals we deze zijn gaan noemen, wisten wij als Stichting Rozenkruis dat dit moment eraan zou komen, en wij als afsluitend woord aan het einde van de drie symposia gehouden waren iets zinvols te zeggen over Het Ware. En we voelden ons een beetje zoals de hoofdpersoon uit *Eli waar zijt Gij?*, waarin de hoofdpersoon op zoek is naar de hut van Moeder Bona, dat is het Eeuwig Goede, Schone en Ware. Hij vroeg haar: ‘Waar kan ik je hut vinden? Kun je me geen weg wijzen? Ik heb het gevoel dat ik blind ben, dat ik al vele malen langs je schuilplaats ben gegaan zonder het te zien. Zeg mij, Moeder, is dat misschien de oplossing?’ Toen lachte de Eeuwige Kosmos haar welluidende lach, die klonk als een klok in de vroege ochtendschemering en weerkaatste over de velden. En sprak: ‘Zoek niet naar een weg, maar werk aan je ogen, dat ze zien mogen wat voor de Mens is bewaard!’ Die lach meenden wij te horen, toen we onze positie overdachten. En haar antwoord was ontnuchterend eenvoudig: het is de sterveling niet gegeven Het Ware te kennen, net zo min als het hem gegeven is volmaakt goed, of onbesmet schitterend schoon of zelfs maar volmaakt gelukkig te zijn. Deze drie – men nadert ze alleen maar door ze te zijn.

'Socrates' leert ons dat we onze ziel kunnen leren kennen door in de meest schitterende spiegel te kijken die er is: namelijk God. Heeft u die ziel al eens ontmoet? Heeft u al eens haar wereld van licht, vrijheid en dynamische stilte ervaren? Als uw antwoord 'ja' is, voelt u zich dan een gezegend mens? Dankbaar voor de ervaring? En vol aspiratie om deze nieuw ontdekte metgezel beter te leren kennen? Of voelt u eerder droefheid vanwege uw onvermogen om te behouden wat zo dierbaar is? Want zoals Szymborska dicht: niemand heeft de ziel ononderbroken en voor altijd. Ze laat zich niet vangen of oproepen. Ze komt op haar moment. Het juiste moment. Moge dit spoedig zijn.'

Uit het symposion 'Het Goede'

het Schone het Goede het Ware

drie symposia over de trias van Plato

met bijdragen van

Asghar Seyed-Gohrab

Francis Smets

Rico Sneller

Rokus de Groot

Paul van der Velde

Wendelijn van der Brul

Jan Warndorff

Ankie Hettema

Peter Teunis

Marja de Vries

Esther Maarsen

Hannie te Grotenhuis

Jacomijn Hendricks

Jos Kessels

Jean-Pelé Fomété

Rachel Ritman

Peter Huijs

ISBN 978-90-6732-469-4

